

працівник оперативного підрозділу, ще до початку кримінального провадження повинен систематизувати наявні оперативні дані, здобуті в ході документування злочинної діяльності обґрунтовано підозрюваних осіб[3].

Вирішення існуючих проблем взаємодії слідчого та працівника оперативного підрозділу можливе за допомогою запровадження у діяльність правоохоронних органів сучасних положень із забезпечення кримінального судочинства оперативно-розшуковою складовою. Зазначене створить умови вирішення таких напрямів діяльності суб'єктів кримінального провадження, як виявлення фактів, що мають значення для встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні; закріплення слідів злочину, речових та інших доказових даних; проведення технічного документування фактичних даних, які мають значення для кримінального провадження; забезпечення можливості використання отриманих первинних даних у подальшому кримінальному судочинстві.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р. № 4651-VL. URL:<http://www.zakon.rada.gov.ua.html> (дата звернення : 23.09.2020).
2. Наказ МВС України № 700 від 14.08.2012 р. «Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень».
3. Швидкий О.Г. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів при розслідуванні квартирних крадіжок: проблеми й перспективи // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2005. – Спеціальний випуск № 1 (23) „Актуальні питання кримінально-правових наук”. – 324 с.

Пиріг Ігор Володимирович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНОЇ ГРУПИ ПРИ ОГЛЯДІ МІСЦЯ ПОДІЇ

Відповідно до ст. 237 КПК України «з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та

документів». У статті зазначено завдання огляду, а саме виявлення, фіксація, вилучення та дослідження матеріальних об'єктів. Наслідком виконання цих завдань є отримання інформації про механізм вчинення злочину та його учасників. Зазначене є сталим поняттям у теорії криміналістики і, на нашу думку, не підлягає науковій дискусії. Розглянемо учасників огляду місця події і, відповідно, дії, що виконуються кожним з них.

Згідно ст. 237 КПК України огляд проводиться безпосередньо слідчим чи прокурором. Але на практиці прокурор приймає участь у проведенні огляду місця події лише у випадках вчинення резонансних особливо тяжких злочинів та, як правило, разом зі слідчим. Аналізуючи практику розслідування кримінальних правопорушень, підслідних Національній поліції України (далі – НП), можна зазначити, що на місце події виїжджає слідчо-оперативна група (далі – СОГ) у складі слідчого, працівників оперативного підрозділу та спеціалістів. Як спеціалісти залучаються, як правило, інспектори-криміналісти слідчих підрозділів НП. Порядок дій зазначених учасників регламентований наказами МВС України від 27.04.2020 р. № 357 [1] та від 07.07.2017 р. № 575 [2].

Керівником групи, безумовно, є слідчий. Він організовує роботу СОГ та відповідає за діяльність кожного з її складу. Взаємодія слідчого з учасниками огляду починається ще до виїзду на місце події, що дає можливість заздалегідь з'ясувати склад СОГ, визначити необхідну кількість членів групи, їх професійні можливості. Слідча практика свідчить про те, що, по можливості, потрібно обмежити присутність сторонніх осіб на місці події. Завданням працівників оперативного підрозділу є встановлення свідків, очевидців правопорушення, отримання від них інформації, що може бути використана для переслідування правопорушника по гарячих слідах, проведення інших пошукових заходів. Безпосередньо на місці події працівники оперативних підрозділів ніяких дій не виконують, тому, на наш погляд, можливо обмеження їх присутності у місцях, де зосереджені сліди.

Крім організаційних дій, слідчий здійснює фіксацію обстановки на місці події у протоколі. У питаннях збирання слідів і інших речових доказів компетентнішим є спеціаліст-криміналіст, якого залучають до слідчої (розшукової) дії саме з метою застосування відповідних спеціальних знань, якими слідчий не володіє. Крім того, збирання доказів є трудомістким процесом і виявляти та вилучати докази разом з їх протокольною фіксацією іноді досить складно.

Спеціалісту-криміналісту важливо тактично грамотно побудувати свою роботу при огляді місця події. Прибувши на місце події, спеціаліст переконується в тому, що організована охорона місця події, разом із слідчим визначає рамки огляду і вживає заходи до того, щоб ніхто із сторонніх не знаходився в певних межах огляду. Визначення меж огляду

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

проводиться, як правило, одночасно з проведенням орієнтуючої й оглядового фотозйомки та відеозапису.

Потім він разом із слідчим і понятими, які рухаються шляхом, вже пройденим спеціалістом, поступово обходить територію, виявляючи, фіксуючи і вилучаючи сліди і інші речові докази з поверхні підлоги або ґрунту, на яку належить ступити й які можуть бути змінені або знищені при просуванні членів СОГ. Визначивши таким чином коридор для переміщення по території місця події, спеціаліст аналізує виявлені ним сліди, ознаки переміщення осіб, предметів тощо, складає власне уявлення про механізм події, виходячи з якої визначає передбачувані місця розташування невидимих слідів і приступає до обробки усіх видимих, слабо видимих і невидимих слідів, що мають, із його точки зору, відношення до події злочину. Крім дій з виявлення, фіксації та вилучення слідів спеціалісти можуть проводити також дослідження окремих об'єктів. Наприклад, визначити приналежність речовини червоного кольору до крові; провести експрес-аналіз речовини з метою віднесення її до наркотичної; визначити зріст людини по слідах взуття; встановити механізм утворення слідів рук, особливості будови папілярного візерунка та ін. При цьому спеціаліст може з дозволу слідчого задавати питання свідкам, очевидцям (наприклад господарю квартири) з приводу переміщення предметів обстановки, якщо вони володіють такою інформацією.

На завершальному етапі огляду спеціаліст-криміналіст допомагає слідчому з описом слідів, що вилучаються, предметів із слідами, умов фотозйомки, застосовані ним техніко-криміналістичні засоби тощо, що фіксуються у протоколі.

Із зазначено зрозуміло що спеціаліст-криміналіст, який приймає участь в огляді місця події повинен виконувати величезний об'єм роботи: починаючи з фото- та відео фіксації місця події, що, доречі, неможливо робити одночасно; виявляє та вилучає сліди кримінального правопорушення, упаковує їх; проводить експрес-аналіз вилучених об'єктів за необхідністю; допомагає слідчому з описом об'єктів у протоколі; на основі отриманої інформації моделює механізм вчинення правопорушення. Зважаючи на різноманітність слідів: трасологічних, мікрочасток, біологічних, запахових тощо та багатоплановість роботи, спеціаліст-криміналіст іноді не в змозі виконати всі ці завдання. Особливо зазначене стосується складних, особливо тяжких та резонансних злочинів, що пов'язано з вилученням великої кількості слідів при огляді місця події. У таких випадках, на нашу думку, до огляду місця події необхідно залучати не лише спеціаліста-криміналіста, а групу спеціалістів у різних вузькопрофільних галузях знань. Іншим можливим способом вирішення питання може бути впровадження у практику розслідування

запропонованого нами раніше окремого експертного дослідження місця події [3].

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : Наказ МВС України від 27.04.2020 р. № 357. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18/conv>.

2. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 р. № 575. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17/conv>.

3. Пиріг І.В. Поняття та сутність експертного дослідження місця події // Криміналістика і судова експертиза: Міжвідомчий науково-методичний збірник. Вип. 59. Відп. ред. І. І. Ємельянова. К.: Міністерство юстиції України, 2014. С. 64-72.

Чаплинський Костянтин Олександрович,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Бублик Надія Сергіївна,
старший викладач кафедри
кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ РЕФОРМИ СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

На часі процес реформування у відповідності до європейських стандартів торкається усіх сфер суспільного життя. Але, крім позитивних результатів, звичайно, постають і певні проблеми, недопрацювання та, взагалі, провали. Ясна річ, хтось скаже, що це можливо, адже рух вперед ймовірно має своїми наслідками і кроки вбік, а, іноді, й кроки назад. Зрозуміло, що реформування вищої юридичної освіти також відбувається у зв'язку з загальними тенденціями, що відбуваються у нашій державі.

Дійсно, подаються на обговорення різноманітні концепції, які в багатьох випадках є недосконалими. Але лише рух, лише кроки для змін